

Verklarende woordenlijst 1554:

Aengecleven und angefangen= ten behoeve van zichzelf gebruikt

Ad comparationem = ter vergelijking

Adherenten = aanhangers, medestanders

Af-engen = verwerven, afdwingen

Afheffen = wegnemen

Akern = eikels zoeken door en voor varkens

Alinck = geheel

Anderde = andere, tweede

Anlaet = aangezicht

Anlegger = eiser, aanklager

Anmeten sich = aanspraak maken

Anpart = aandeel

Ausculteert = aangehoord

Aviserunge = uiteenzetting, waarschuwing

Badunge = ontbieding

Bedingunge, hegunge ind frionge des gericht = behandeling tijdens de rechtszitting ter bescherming van het gericht

Behach = behagen, welgevallen

Behaften = in beslag nemen

Beroiren = betrekking hebben op

Besate = beslaglegging

Bescheinen = (schriftelijk) tonen

Beslatener tidt = besloten tijd (in de vastentijd werd de eed niet afgenomen)

Besp(i)erunge = belemmering, verhindering

Bestaden = uitbesteden aan, bekrachtigen

Betuchtunge = boedelscheiding

Bijderhant = in de buurt, dichtbij

Bikumst = bijeenkomst

Binnendienst = het verlenen van diensten binnen de stadsmuren

Boke = beuk

Borchtal = borgtocht

Borge ind gelove = borgstelling

Bro(i)cke = overtreding, boete op een overtreding

Brucgenrecht = rechtspraak voor de brug van het huis Bredevoort

Butgen/butken = geldstuk ter waarde van een halve stuiver

Causa domini = een zaak van de (lands)heer

Cavenstede = zie kavenstede

Certificatie = bevestiging

Claesken = geldstuk

Clausula = bepaling

Clawesdach, st. = sinterklaas 6 december

Clemmergulden/clymmergulden = gouden munt, geslagen onder hertog Karel van Egmond 1492-1543

Compareren = in rechten verschijnen

Condemneren = veroordelen

Constituenten = personen die iemand aanstellen

Conveniëren = overeenkomen

Cum clausula de rato sub hypotheca = met bepaling te handelen onder borgstelling

Cum omnibus clausulis ad lites = met alle bepalingen in rechtszaken gebruikelijk

Cum potestate substituendi etc. = met volmacht om op te treden namens iemand

Deduction = verklaring

Dinckplichtich = verplichting om tijdens een rechtzitting te verschijnen

Dode hant = het onvervreemdbaar zijn (vaak geestelijke goederen)

Doirslachtich = geheel en al

Dolus malus = met kwade opzet

Dumslach = een slag die een zwelling veroorzaakt (?)

Enhellich = eenstemmig
Entrichten = uitkeren, uitbetalen
Entwicken = vertrekken, er tussenuit knippen
Erheeflich = gewichtig, belangrijk
Erwerer = verweerder, verdediger, beklagde
Estimeren = schatten
Et alios = en anderen
Et cum effectu = en met uitvoering
Excipieren = tegenwerpingen maken
Executie = tenuitvoerlegging
Exeritio, waarschijnlijk een verschrijving voor exercitio = uitoefening
Exhibiren = vertonen, óverleggen, indienen

Faren = met kar of wagen iets vervoeren
Faer = gevaar, vrees
Foer eken stuckholtz = een vracht in stukken gehakt of gezaagd eiken (brand)hout
Faluerde, faluert = geschatte waarde van munten
Foerroer = vuurroer, geweer
Fullast, tot = ten behoeve van

Gastgebot = dagvaarding van een burger door een niet-burger
Geboren = behoren
Gelimp = goede naam
Gemeinte = in gezamenlijk bezit zijnde grond, marke
Gerichtsmangel = gerechtelijke twist, rechtszaak ?
Geschickten = afgevaardigden
Gesin = huisgenoten met inbegrip van personeel
Gesinnen = verlangen, verzoeken, gerechtelijk aanspreken
Gevest = handgreep van een degen, sabel of dolk
Gewagen = gewag maken, vermelden
Geweer = waarborg, vrijwaring, ook: verdedigingswapens
Gewerderhant = gewapenderhand
Gichten = verklaren, getuigen
Goirden = gaarde, perceel tuingrond
Graft = gracht, brede sloot

Hantastunge = handslag
Hantwopunge = gewapend handgemeen
Hennefaert = heengaan, overlijden
Herberge- ter herberge gestald = gehuisvest, gestald
Hoeft/ dat hoeft ter bancken keren = een geschil aanhangig maken voor het gericht
Hoit = hoed

Ichteswes = iets, (Duits: etwas)
Infereren = besluiten, de gevolgtrekking maken
Inlagen = ingebrachte stukken
Inleiden = gerechtelijk in bezit stellen
Interrogatoria = ondervragingen
Invocavit = 1e vastenzondag, 6e zondag voor Pasen
Itz = jetzt, nu
Itzig = huidig

Jewelrde = ooit
Judicatam = rechtsgeldige beslissing , gewezen vonnis
Jurarunt = ze hebben [dit] gezworen, met ede verklaard
Jurarunt Juridice in Judicio = ze hebben op juridisch vereiste wijze de eed afgelegd voor het gericht
jurarunt omnes acta coram locu[m]tenente .. assessoribus ..= hebben allen de eed afgelegd, gedaan ten overstaan van stadhouder [en] keurnoten

Juravit = hij heeft de eed afgelegd
Kalvariën, de berch van = hoogte waar een kruis was opgericht. De juiste plaats is (nog) niet bekend.

Kavenstede = kleine boerderij, vaak behorend bij een in de marke gerechtigd goed
Kerffen = inkerven in de kerfstok
Kersen = kaarsen
Kopenschap = handelsovereenkomst
Kuntschap = getuigenis, getuigenverklaring

Lamberti = 17 september
Licenciaet = academisch geschoolde rechtsgeleerde
Liggerboick = register/legger waarin de officiële stukken bewaard worden
Lin(s)land = een stuk land waarop vlas(lijnzaad) wordt verbouwd
Lopen gaen = op hol slaan (b.v. van paarden)
Lose = inlossing van een pand
Luchte = lantaarn
Lusten/gelusten, sich laten = zich verstouten

Maech(ge)scheit = boedelscheiding
Margarete, st. = 13 juli
Mater = moeder
Meigen = maaien
Michael, st. = 29 september
Molder = inhoudsmaat, de hoeveelheid zaad die nodig is om een molderszaad te bezaaien
Molderszaad = 4 schepelszaad, 4/7 van een hectare
Mumbar = voogd, gevolmachtigde, zaakgelastigde

Neigsten gerichte = eerstvolgende rechtszitting (soms ook de laatste rechtszitting)
Non comparuit = niet verschenen
Notdroft = wat men nodig heeft, wat nodig is
Motwille = moedwil
Nulliteit = nietigheid

Obligeren = verplichten
Occuperen = in bezit nemen
Onbedacht = niet aansprakelijk, gevrijwaard
Onbehaelt, 14 dage voor of na = binnen een termijn van 2 weken ervoor of erna
Onbespiert = onbelemmerd
Onderwinnen = verstouten
Ongeortert = nog niet afgehandeld
Ongewaerd = niet gerechtigd
Ontboiren = niet ontvangen, ontberen
Ontgaen = moedwillig weggaan, er tussenuit knijpen
Ontledigen = betaling ontduiken
Onsate = opheffing van een beslaglegging
Onversumet = niet in gebreke blijvend
Opkomsten = opbrengsten, inkomsten
Opsloeten = ontsluiten, openen
Ordelwiser = persoon die na raadpleging van de omstanders(de ommestand) het oordeel uitspreekt
Ort dalers = een kwart daalder
Overbodich-oirbodich = bereid
Overmaels = opnieuw
Overman = opperscheidsrechter

Pantkerunge = verzet in rechte tegen een beslaglegging
Pantsterckunge = bekrachtiging van een verpanding
Pauwelsdag = 25 januari
Peenfellich = boete verschuldigd
Pena non responden[te] L aure = boete bij niet antwoorden 50 gulden
Pender = gerechtelijke beslaglegger
Pendunge = beslaglegging
Pene = straf, boete
Pensiën = pachtgeld

Persisteren = volharden
Pert = paard
Petri ad cathedram = 22 februari
Principael = eerste woordvoerder, eerstverantwoordelijke
Procuratie = schriftelijke volmacht
Prosequeren = gerechtelijk vervolgen

Quod paria sunt, non facere vel nulliter facere = dewelke gelijk zijn, niet doen of niets doen

Reddunge = regeling
Redelick ende reckelick = naar recht en billijkheid
Reformatie = hernieuwde verordening
Releveren = ontheffen, ontslaan
Repliceren = van antwoord dienen
Retentis copiis apud acta = nadat daarvan afschriften zijn achtergehouden bij de stukken
Ridergulden = gouden munt van Gelre met de rijdende hertog Karel van Egmond (1509-1538)
Rocgenbrood/rucgenbrood = roggebrood
Rosenobel = Nederlandse naam voor een Engelse gouden munt (1465-1625)

Schadeloosbrief = brief waarin aan iemand schadeloosstelling wordt toegezegd
Scharp = nauwkeurig
Schult = scholte(boer)
Sedelich = gebruikelijk
Seggesfrund = scheidsrechter
Seggetfredre = zichtvree, een afgepaald gedeelte van een marke(gemeenschappelijk grondgebied) waar een markgenoot zijn heideplaggen mocht zichten(=maaien)
Sententie = vonnis, gerechtelijke uitspraak
Sequestro = gerechtelijke bewaring
Sequuntur = zij volgen
Sigillatiën = bezegelde stukken
Signaet = schriftelijke overeenkomst
Singulariter = specifiek die zaak betreffend, bijzonder
Snaphaan = zilveren munt met de beeltenis van de hertog van Gelre
Spintsgesei = oppervlaktemaat (1/4 van een schepelszaad)
Stercke = jonge koe
Stoetsage = (waarschijnlijk) spanzaag
Straffe = ingediend bezwaarschrift, verweer, tegenspraak
Sub spe concordie = in de hoop op een (minnelijke) schikking
Substituerter = plaatsvervanger, waarnemer
Sunne = keer
Supplicatie = verzoekschrift
Swide/swinde = sterk, krachtig, intensief

Thuen = omheining
Thomas apostel = 21 december
Toech = tak
Transfix = stuk ter wijziging dat d.m.v. een doorgestoken zegelstaart aan een oorkonde is bevestigd
Tuchtische wise = in vruchtgebruik
Tijns = verplichting die op een goed rust

Utgående tit = periode van uitstel
Uthgethuent = omheind
Uthleiden = verzet aantekenen tegen een inleiding

Vechtbroke = door de overheid ingestelde boete op vechten in het openbaar
Veërneent = ontkend
Veraliëneren = vervreemden, overdragen
Verba enim non sufficiunt ubi facto opus est=woorden immers zijn niet genoeg waar het werk aan de daad is
"geen woorden maar daden!"

Verdammen = verdoemen, veroordelen
Verdedingen = door een schikking regelen
Vermeten = aanspraak op iets doen
Vernoget = voldaan
Verpenen = aan een straf onderwerpen
Verrichten = vergoeden, uitkeren
Verseten rente = achterstallige, verschuldigd gebleven rente
Versnellen = met haast iets opdringen, verhaasten
Verst = uitstel
Vertegen = afstand gedaan
Vertichnisse = afstand
Vertoech = uitstel
Vertreck = uitstel
Verwerer = gedaagde, beklagde
Verwunnen zijn = in rechte schuldig zijn
Vestennisse = bevestiging, bekrachtiging
Voirbadung = dagvaarding
Voirgeroorter gestalt = op voorgenoemde wijze
Voirkummer = last die al op een goed rust
Voirsprecke = verdediger, pleiter
Vyme = vim(100 garven)

Wachten ind waren = toezien op de uitvoering van een gerechtelijke uitspraak
Waeckfrij = vrij van wachtdiensten t.b.v. het huis Bredevoort
Waer = recht op een aandeel in de marke(de gemeenschappelijke grond), ook: waarborg, woordvoerder
Waerschap = borgstelling
Wakelholt = jeneverbesstruiken
Wederrichtung = vergoeding, uitkering
Wette = kennisgeving
Wille = overtreding - sinen wille doen = geslachtsgemeenschap hebben
Wrenschén = hinniken

Zedel = cedeel, akte